

– NACRT –

***GENDER AKCIONI PLAN OPĆINE NOVO SARAJEVO
ZA PERIOD OD 2023. DO 2027. GODINE***

Sarajevo, juni 2023. godine

Sadržaj

<i>I. Uvod</i>	3
<i>II. Pravni i institucionalni okvir za ravnopravnost spolova</i>	5
<i>Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo</i>	7
<i>III. Ravnopravnost spolova u Općini Novo Sarajevo</i>	9
<i>Osnovni podaci</i>	9
<i>Institucionalni mehanizam za ravnopravnosti spolova Općine Novo Sarajevo</i>	10
<i>Rodno-odgovorna analiza budžeta Općine Novo Sarajevo</i>	11
<i>Stanje ravnopravnosti spolova u Općini Novo Sarajevo</i>	12
<i>Stanovništvo</i>	13
<i>Obrazovanje</i>	13
<i>Tržište rada</i>	17
<i>Nasilje nad ženama i nasilje u porodici</i>	20
<i>Javni život</i>	21
<i>Struktura Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo</i>	24
<i>IV. Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2023. – 2027. godina</i>	25
<i>V. Monitoring i evaluacija Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo</i>	44
<i>VI. Osnovni pojmovi i definicije ravnopravnosti spolova</i>	45
<i>VII. Obrazloženje</i>	47

I. Uvod

Gender akcioni plan (GAP) Općine Novo Sarajevo je strateško-planski dokument Općine kojisvojom implementacijom treba da potiče budući rast i razvoj zajednice, te unaprijedi ravnopravnost spolova u zajednici. Uvođenje principa ravnopravnosti spolova u razvojne politike, strategije, projekte i programe je od posebnog značaja na lokalnom nivou, jer je lokalni nivo vlasti najneposredniji i najbliži građanima/kama.

Ravnopravnost spolova predstavlja jednaka prava i slobode, vidljivost i zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života. Postizanje ravnopravnosti spolova je ključno za zaštitu fundamentalnih ljudskih prava, razvijanje demokratskog društva, poštivanje vladavine prava, te ekonomski rast i konkurentnost. Iako je vidljiv napredak Bosne i Hercegovine u oblasti ravnopravnosti spolova razlike su prisutne u mnogim područjima.

Gender akcioni plan Općine Novo Sarajevo se odnosi na period od 2023. do 2027. godine i usklađen je sa odgovarajućim strateškim dokumentima i politikama koje se odnose na tematiku rodne ravnopravnosti i lokalnog razvoja, i to sa Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine, Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine (2018.-2022.), Gender akcionim planom KS 2019-2022., kao i sa drugim strategijama na državnom, entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou. Gender akcioni plan Općine Novo Sarajevo 2023.-2027. predstavlja nastavak Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period od 2018. do 2022. godine.

Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, obaveza svakog nivoa vlasti se sastoji od sljedećih segmenata:

- (a) analize stanja spolova u određenoj oblasti;*
- (b) implementacije donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;*
- (c) mjera za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.*

Gender akcioni planovi na nivou jedinica lokalne samouprave su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze.

U skladu sa Statutom Općine Novo Sarajevo utvrđeno je da je „Općina je dužna da u ostvarivanju svojih zadataka poštuje osnovna ljudska prava i temeljne slobode i da svim građanima/kama osigura jednaka prava uz poštivanje njihovog nacionalnog, vjerskog i kulturnog identiteta.“ Na osnovu toga, Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost Općine Novo Sarajevo inicirala je izradu Gender akcionog plana kao strateškog dokumenta za dosljedno provođenje statutarne obaveze jer se njime osigurava koordinirano i usmjereno djelovanje kako općinskih službi tako i Općinskog Vijeća.

Pored toga, Grad Sarajevo je jedan od potpisnika Evropske Povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, koja predviđa da će njene potpisnice, u skladu sa svojim nadležnostima “priznati, poštovati i primjenjivati relevantna prava i principe ravnopravnosti između žena i muškaraca i boriti se protiv nepovoljnog položaja i diskriminacije na osnovu spola” (član 8.) Povelja priznaje jednako pravo žena i muškaraca da učestvuju u političkom i građanskom životu (član 2. i 3.), kao i pravo žena da se njihova pitanja rješavaju ravnopravno, nepristrasno, pravedno i u prihvatljivom roku (član 3.), te obavezuje potpisnice da provode niz koraka kojima će omogućiti ostvarivanje ovih prava u praksi.

Stoga je metodologija izrade Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo bazirana na pristupu Evropske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou kao i Priručniku za ostvarivanje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou koji je izdao Gender Centar Vlade FBiH.

Sam Gender akcioni plan je usklađen sa pristupom Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo (revidirana i usklađena za period 2021-2027. godina)¹.

Vizija koja je definirana u Strategiji razvoja Općine Novo Sarajevo (revidirana i usklađena za period 2021-2027. godina) potvrđuje opredijeljenost Općine da osigura potrebne uslove za postizanje ravnopravnosti spolova:

„Gradska zajednica u privlačnom ekološkom ambijentu sa izgrađenom infrastrukturom i prepoznatljivim dinamičnim razvojem uslova za ugodno življenje, obrazovanje, poslovanje i prosperitet građana svih generacija“.

Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo (revidirana i usklađena za period 2021-2027. godina) je multisektorski, integrirani dokument kojim su utvrđeni ciljevi i prioriteti razvoja Općine, uz poštivanje i „ostvarivanje zakonskih principa razvojnog planiranja koji obuhvataju: otvoreni metod koordinacije, ravnopravnost spolova i jednake mogućnosti za sve građane, vertikalna i horizontalna koordinacija, partnerstvo, javnost i transparentnost u procesu razvojnog planiranja.“

Analizom trenutnog stanja u oblasti tržišta rada, zaključeno je da postoji potreba „osnaživanja žena i ugroženih socijalnih kategorija uključujući i socijalno preduzetništvo. Poseban fokus je potrebno usmjeriti na zapošljavanje i preduzetništvo mladih, kao osnovnog generatora razvoja i njihovog zadržavanja u kontekstu ekonomskih migracija.“

Zbog toga je Strateškim ciljem 1. Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem definisana mjera 1.2.1. Povećanje učinkovitosti programa mjera aktivne politike zapošljavanja.

U skladu sa mjerom, definiran je okvir djelovanja u kojem se navodi:

“Općina je razvila programe podrške mjerama koje doprinose zapošljavanju. Aktuelno stanje na tržištu rada i ekonomska kretanja zahtijevaju razvoj novih politika, što zahtjeva izradu analitičkih podloga i razvoj-redizajniranje programa podrške i usmjeravanje prema stvarnim potrebama. Mjerom se obuhvataju nova zapošljavanja u perspektivnim privrednim granama i stvaraju dugoročna radna mjesta. Istovremeno ovom mjerom se daje podrška ženama i mladima prilikom pokretanja individualnih poslovnih poduhvata. Obuhvat ove mjere ima za potrebu da odgovori na problem u društvu vezano za radni angažman osoba sa invaliditetom u vidu kreiranja programa profesionalne rehabilitacije osoba sa invaliditetom u pogledu zapošljavanja i samozapošljavanja. Širi kontekst ove mjere uključuje usmjerenje na poboljšanje društveno-ekonomskog razvoja u prekograničnoj saradnji, provođenjem ciljanih i konkretnih akcija, zasnovanih na komparativnim prednostima programskog područja i zajedničkim, efikasnim korištenjem resursa.

Ključna područja djelovanja su:

- Programi aktivne politike zapošljavanja
 - Poslovne ideje i start-up
 - Socijalno preduzetništvo
 - Sistemska podrška uspostavljanju i poboljšanju mehanizama podrške samozapošljavanju
- SYSTEM
- Preduzetnički ekosistem.”

¹ Dostupna na <https://novosarajevo.ba/akti%202022/Strategije%20razvoja%20ONS%202021-2027%20usvojena.pdf>

II. Pravni i institucionalni okvir za ravnopravnost spolova

Ustav BiH garantira visok stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda jer sadrži 15 najvažnijih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, među kojima je i CEDAW, čime se BiH obavezuje da primjeni najviše međunarodno priznate standarde ljudskih prava.

Ujedinjene nacije (UN) kao i države članice UN imaju, u skladu s Poveljom UN, obavezu da promoviraju prava čovjeka, dostojanstvo i vrijednost čovjekove ličnosti bez ikakve diskriminacije, što uključuje i zabranu diskriminacije na osnovi spola. Države članice su obavezne poštovati i promovirati ljudska prava i slobode kao osnove ekonomskog razvoja, mira i međunarodne sigurnosti. Nastavljajući pravnu tradiciju bivše Jugoslavije, ove obaveze je preuzela Bosna i Hercegovina kao članica UN od 22. maja 1992. godine. Na nivou Ujedinjenih nacija najvažniji dokument iz oblasti ravnopravnosti spolova je Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena – CEDAW.

Ravnopravnost spolova je osnovno pravo, zajednička vrijednost cijele Evropske unije, i predstavlja neophodan uslov za postizanje ciljeva Evropske unije koji se tiču razvoja, zapošljavanja i socijalne kohezije. Princip ravnopravnosti spolova i jednakog tretmana i jednakih mogućnosti za žene i muškarce je jedan od osnovnih pravnih principa Evropske unije, sadržan u osnivačkom ugovoru, kao i u mnogim direktivama, koje su transpozicijom inkorporisane u unutrašnje zakonodavstvo država članica.

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH² (ZoRS BiH) donešen je 2003. u BiH, a izmijenjen i dopunjen 2009. godine, čime su pravni standardi ravnopravnosti spolova utvrđeni Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena postali sastavni dio pravnog sistema BiH. Zakon je najvažniji instrument za razvijanje svijesti o pitanjima ravnopravnosti spolova i uvođenje principa ravnopravnosti spolova u javne politike i propise. Ovaj zakon uređuje, promovira i štiti ravnopravnost spolova i zabranjuje diskriminaciju, te jamči jednake mogućnosti svim građanima/kama, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi života. Ciljevi Zakona u pogledu zabrane diskriminacije i osiguranja ravnopravnosti spolova su prikazani shematski ispod.

Pored toga, Zakon obavezuje sva državna tijela, na svim nivoima organizacije vlasti, i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili

² Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 32/10)

općine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.

Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH je utvrđeno postojanje i obaveza uspostavljanja institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova. Ovo je izuzetno bitna pravna garancija, jer osigurava pravnu sigurnost institucija za ravnopravnost spolova. U skladu sa ZoRS BiH, ključni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova su Agencija za ravnopravnost spolova BiH Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i, na entitetskom nivou, Gender Centar Federacije BiH i Gender centar - Centar za jednakost i ravnopravnost spolova Vlade Republike Srpske.

Agencija i entitetski gender centri su ključne institucije za kreiranje sveobuhvatnog, sistemskog i koordiniranog pristupa provođenju ZoRS-a. Agencija i gender centri također zaprimaju i obrađuju molbe, žalbe i predstavke osoba i grupa osoba u kojima se ukazuje na povrede nekog prava iz ZoRS BiH u skladu sa Jedinistvenim pravilima za primanje i obrađivanje molbi, žalbi i predstavki osoba i grupa osoba („Službeni glasnik BiH“ broj 72/11). Agencija i gender centri pružaju stručnu podršku drugim institucijama u procesu provođenja obaveza iz ZoRS-a.

Mreža institucionalnih mehanizama za gender pitanja u BiH obuhvata i zakonodavnu i izvršnu vlast na svim nivoima vlasti. Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH, komisije za ravnopravnost spolova Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, te Odbor jednakih mogućnosti Narodne skupštine Republike Srpske su aktivne i održavaju redovne sjednice, uključujući i tematske sjednice.

Osnovane su komisije za ravnopravnost spolova kantonalnih skupština u Federaciji BiH, a na lokalnom nivou djeluju komisije u okviru općinskih vijeća/skupština opština u skoro svim općinama u BiH. Oko 30% lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini je razvio i/ili usvojilo i implementiralo lokalne akcijske planove za ravnopravnost spolova.

Kako bi se osigurala dosljedna implementacija Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH 2006. godine usvojen je prvi Gender akcioni plan u BiH (GAP BiH) („Službeni glasnik BiH, broj 41/09) za period 2006 -2011., kao prvi strateški dokument za uvođenje principa ravnopravnosti spolova u sve oblasti javnog i privatnog života (eng. gender mainstreaming). Drugi GAP BiH usvojen je 2013. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 98/13) za period 2013 -2017., a nakon toga i treći GAP BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 89/18) za period od 2018 – 2022. godine. GAP je strateški dokument koji sadrži strateške ciljeve, koji definišu prioritete oblasti djelovanja, te programe i mjere za ostvarivanje tih ciljeva. Jedna od prioriteta oblasti je rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima.

Cilj GAP BiH je da usmjeri resorna ministarstva i druge institucije u radu na uključivanju principa ravnopravnosti spolova u skladu sa članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, koji propisuje obaveze nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u BiH. Na osnovu GAP BiH-a, institucije BiH donose godišnje operativne planove koji omogućavaju sistemsko i koordinirano djelovanje u procesu gender mainstreaming-a u institucijama.

Pored GAP BiH, donesene su i sprovode se i druge, sektorske, javne politike i strategije na nivou države i entiteta, koje doprinose uvođenju principa ravnopravnosti spolova u specifične prioritete oblasti (nasilje na osnovu spola, rod i sigurnost, unapređenje položaja žena na selu, rodno odgovorno budžetiranje). Na nivou države usvojen je treći po redu Akcioni plan za implementaciju Rezolucije

Vijeća sigurnosti UN-a 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u BiH za period 2018- 2022., kao i Okvirna Strategija za provedbu Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici za period 2015-2018. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 75/15).

Pravni okvir za izradu Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo

Uzimajući u obzir strukturu i ustavom određenu podjelu nadležnosti između različitih nivoa vlasti u BiH donošenjem Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Bosna i Hercegovina se odlučila da osigura mrežu institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova na svim nivoima vlasti te je utvrđena obaveza svih nivoa vlasti da aktivno djeluju za ravnopravnost spolova i otklanjanje diskriminacije na osnovu spola. Ova obaveza je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH koji glasi:

Član 24.

- 1) Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave, pravne osobe sa javnim ovlaštenjima, pravne osobe u većinskom vlasništvu države, u okviru svojih nadležnosti, dužni su poduzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:
 - a) donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti;
 - b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama ovog Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;
 - c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;
 - d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu;
- 2) Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na:
 - a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
 - b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
 - c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.
- 3) Nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini obavezni su osnovati odgovarajuće institucionalne mehanizme za ravnopravnost spolova koji će provoditi Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, koordinirati realizaciju programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osigurati provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.
- 4) Nadležni državni, entitetski i kantonalni organi vlasti, kao i organi jedinica lokalne samouprave dužni su sve propise i druge akte iz svoje nadležnosti prije upućivanja u zakonsku proceduru dostaviti na mišljenje institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova radi usaglašavanja sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Upravo je ovaj član Zakona o ravnopravnosti spolova osnovni pravni osnov za donošenje Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo budući da se donošenjem ovog akcionog plana osigurava dosljednu primjenu ovog Zakona, ali i drugih obaveza Općine u pogledu ravnopravnosti spolova. To je također slučaj i sa Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine koji prepoznaje značaj djelovanja i ulogu lokalnih vlasti kada je u pitanju postizanje ravnopravnosti spolova. Kao nosioci odgovornosti, a u skladu s nadležnostima lokalnih vlasti tijela jedinica lokalne samouprave su prepoznati u Strateškom cilju 1. zajedno sa tijelima odnosno institucijama kantona, Federacije BiH kao i institucija BiH.

Ovaj strateški cilj je izuzetno važan za kreiranje svih aktivnosti lokalnih zajednica jer prepoznaje ključne prioritete u oblasti ravnopravnosti spolova kao i ciljeve koji bi se trebali postići do kraja provođenja Gender akcionog plana BiH. Na taj način dat je prioritetni okvir djelovanja i lokalnih zajednica i ovih šest prioriteta bi trebao biti osnov svih programa mjera koje se donose na lokalnom nivou.

III. Ravnopravnost spolova u Općini Novo Sarajevo

Za potrebe analize stanja ravnopravnosti spolova u Općini Novo Sarajevo izvršeno je prikupljanje i analiza dostupnih informacija i podataka što predstavlja i prvi korak u smislu člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Prikupljeni podaci su analizirani i u odnosu na Gender akcioni plan Općine Novo Sarajevo za period od 2018. do 2022. godine.

Analiza stanja ravnopravnosti spolova je sagledana iz ugla ravnopravnosti spolova što omogućava utvrđivanje oblasti u kojima eventualno postoji diskriminacija ili nejednakosti u pristupu pravima, koristima i resursima između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka po pojedinim oblastima. Pored toga ovaj pristup omogućuje da se istraže uzroci takvog stanja kao i ukaže na to kako se oni mogu promijeniti jer daje osnovu na kojoj će se temeljiti akcioni plan.

Za potrebe ove analize prikupljeni su sljedeći podaci:

1. statistički podaci od strane Zavoda za statistiku,
2. administrativni podaci od strane općinskih organa i službi,
3. urađena je analiza ključnih propisa i dokumenata Općine;
4. korištena su druga istraživanja i studije te stručna mišljenja.

Ovaj pristup je omogućio:

- 1) da ukaže na prioritete i ključne ciljeve koje je potrebno ostvariti i
- 2) da omogućiti utvrđivanje trenutnog stanja (ne)ravnopravnosti spolova kao i da utvrdi način na koji će se promjene mjeriti.

Osnovni podaci

Općina Novo Sarajevo je jedna od devet općina Kantona Sarajevo sa površinom od 9,9 km². U Kantonu Sarajevo graniči na istoku sa Općinom Centar, na zapadu sa Općinom Novi Grad, na sjeveru sa općinama Centar i Vogošćom, a na jugu sa Republikom Srpskom. Prema podacima Popisa stanovništva za 2013. godinu, području Općine Novo Sarajevo je bilo 64814 stanovnika od čega 29580 osoba muškog spola i 35234 osoba ženskog spola. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku³, u 2021. godini u Općini Novo Sarajevo je bilo ukupno 63311 stanovnika i to 29092 osoba muškog spola i 34219 osoba ženskog spola.

Prema podacima dostupnim u dokumentu „Demografska analiza Kantona Sarajevo po općinama u periodu 2013-2021. godine“, Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, evidentno je da se broj radno sposobnog stanovništva, odnosno stanovništva starosne strukture od 15 do 64. godine smanjio u periodu od 2013. godine do 2021. godine, a prema procjenama trend smanjivanja će se i nastaviti. Na temelju indikatora koje prikuplja Federalni zavod za programiranje razvoja, kao što su BDP po glavi stanovnika i ukupni indeks razvijenosti općina, vidimo da je Općina Novo Sarajevo druga općina po razvijenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine, odmah iza Općine Centar Sarajevo. Bruto društveni proizvod po stanovniku u Općini Novo Sarajevo je značajno veći od prosječnog BDP-a po stanovniku u FBiH i svim većim gradovima i općinama FBiH. Veća razvijenost i veća ekonomska aktivnost su se očitovali i u manjoj stopi registrirane nezaposlenosti (stopa nezaposlenosti u 2021. godini je iznosila 20,7%) na području Općine Novo Sarajevo u odnosu na prosječnu registriranu nezaposlenost u

³ Federalni zavod za statistiku, Statistički bilten, Demografska statistika 2021., 2022. godine

Federaciji BiH (stopa nezaposlenosti 37,2% za 2021. godinu) i drugim većim gradovima FBiH. Stopa zaposlenosti u Općini Novo Sarajevo u 2021. godini je iznosila 66,3%, dok je u FBiH bila 35,0% i u Kantonu Sarajevo 20,4%.⁴ Ukupan broj registriranih poslovnih subjekata na području općine je 7223, a analiza registriranih pravnih lica po standardnoj klasifikaciji djelatnosti ukazuje na to da se većina ekonomske aktivnosti na području Općine Novo Sarajevo odvija u sektoru usluga i javnom sektoru. Najveći broj obrta je registriran u uslužnim djelatnostima i to trgovini na veliko i malo i ostalim uslužnim djelatnostima kao i u oblastima stručne, naučne i tehničke djelatnosti.

Institucionalni mehanizam za ravnopravnosti spolova Općine Novo Sarajevo

U skladu sa svojom nadležnosti, Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost predstavlja institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova Općinskog vijeća koji ima nadležnosti koje su predviđene članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Pored općih nadležnosti u pogledu promocije i zaštite ljudskih prava i sloboda Komisija je izričito nadležna za praćenje i promoviranje ravnopravne zastupljenosti spolova na nivou lokalne zajednice kao i ostvarivanje saradnje sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjem ravnopravnosti spolova i saradnje sa Gender centrima odnosno Gender Centrom Vlade FBiH i Agencije za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine.

Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost

Član 51.

Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost obavlja sljedeće:

- razmatra pitanja iz zaštite ljudskih prava, sloboda, predstavki, pritužbi i nadzor;
- razmatra pitanja ostvarivanja i zaštite sloboda i prava građana, a posebno pitanja vezana za kršenje sloboda i prava od strane općinskih službi za upravu i institucija koje vrše javna ovlaštenja iz nadležnosti Općine;
- prati i promovira ravnopravnost zastupljenosti spolova na nivou lokalne zajednice;
- ukazuje na pojave i probleme u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda i predlaže mjere Vijeću u cilju zaštite ljudskih prava i sloboda;
- razmatra predstavke i pritužbe koje građani upućuju ili neposredno podnose Vijeću i o tome obavještava podnosioca;
- ispituje, putem nadležnih općinskih službi za upravu, osnovanost predstavki i pritužbi, nalaže nadležnim organima preduzimanje na zakonu zasnovanih mjera, te o tome obavještava podnosioca predstavki i pritužbi;
- neposredno radi na predstavkama i pritužbama koje se odnose na prava i dužnosti za koje je u ustavu i zakonu utvrđeno da ih obavlja Općina preko javnih organa, te o svom stavu obavještava podnosioca predstavke, odnosno pritužbe i predlaže nadležnim organima i organizacijama mjere za rješavanje pitanja i problema iznesenih u predstavkama;
- vrši utvrđivanje njihove odgovornosti;
- ukazuje na pojave neekonomskog i neracionalnog upravljanja državnim sredstvima i zloupotrebe u njihovom korištenju;
- predlaže Vijeću donošenje mjera radi zaštite svih oblika svojine i otklanjanja eventualnih drugih društveno-štetnih pojava;

⁴ Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH 2021, Federalni zavod za planiranje razvoja

- po zahtjevu Vijeća vrši nadzor nad radom općinskih organa i vršilaca javnih funkcija u Općini, a u cilju obezbjeđenja javnosti i odgovornosti u radu organa i pojedinaca;
- ukazuje Vijeću na pojave kršenja zakona, drugih propisa i općih akata i normi poslovnog morala, a koje mogu imati šire negativne posljedice;
- ostvaruje saradnju sa zdravstvenim ustanovama na području lokalne zajednice i predlaže odgovarajuće mjere za poboljšanje zdravstvene zaštite iz nadležnosti lokalne samouprave;
- ostvaruje saradnju sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjem ravnopravnosti spolova; - ostvaruje saradnju sa Gender centrima u F BiH;
- ostvaruje zaštitu i slobodu prava vjerskih zajednica i crkve;
- o preduzetim aktivnostima iz svoje nadležnosti informiše Vijeće;
- razmatra i druga pitanja iz domena zaštite ljudskih prava, predstavke i pritužbe građana;
- vrši i druge poslove iz svoje nadležnosti, koji su u skladu sa njenim radom, u skladu sa zakonom i odlukama Vijeća.

Za ostvarivanje ovih nadležnosti kao optimalno rješenje nameće se donošenje i kontinuirana primjena Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo kao instrumenta za usmjereno i koordinirano djelovanje svih općinskih organa i službi za ravnopravnost spolova. U ovom procesu Komisija ima primarnu ulogu nadzora nad provođenjem akcionog plana što će biti obrazloženo u dijelu koji se odnosi na oblast monitoringa i evaluacije.

Rodno-odgovorna analiza budžeta Općine Novo Sarajevo

Budžet Općine Novo Sarajevo za 2023. godinu iznosi 44.426.000,00 KM, međutim Odlukama o izmjenama i dopunama Budžeta Općine Novo Sarajevo, Budžet je proširen na 45.918.000,00KM. Budžet je programski što omogućava početnu analizu stanja iz ugla ravnopravnosti spolova, a treba istaći da je Općina dobila priznanje za poseban doprinos u transparentnosti javnih finansija u BiH. Budžet Općine je razvojne prirode jer više od 50% ukupnog budžeta se odnosi na tekuće i kapitalne grantove kojima se doprinosi razvoju lokalne zajednice. Razvojni budžet omogućava da se kroz uvođenje rodno odgovornog planiranja i programiranja osigura da se dostupnim sredstvima utiče kako na sve razvojne ciljeve tako i na (ne)ravnopravnost spolova.

U odnosu na trenutno stanje (ne)ravnopravnosti spolova usvojeni su programi koji se mogu označiti kao programi koji teže ravnopravnosti spolova. To su prije svega programi socijalne potpore i to:

	Budžet 2023.	Izmjene i dopune budžeta	Budžet 2023.
Transfer na ime poreza i doprinosi za zaposlene porodilje	1.200.000,00KM	5.000,00KM	1.205.000,00KM
Grant za jednokratne naknade za porodilje po rođenju blizanaca, trećeg i svakog narednog djeteta	40.000,00KM		40.000,00KM
Grant za sufinansiranje troškova medicinski potpomognute oplodnje	80.000,00		80.000,00KM
Poticaaj ženskom preduzetništvu	10.000,00KM		10.000,00KM

Ovi programi ukazuju na činjenicu da je procesu izrade budžeta prethodila određena analiza potreba u ovom slučaju osoba ženskog spola, ali i da se pristup izradi Budžeta nije promijenio od 2018. godine. Rodno odgovorno budžetiranje ne podrazumijeva različite budžetske linije za žene ili muškarce već osiguravanje da žene i muškarci imaju jednake koristi od budžeta te da njihove različite potrebe zadovolje.

Budžetom su planirani i drugi razvojni programi koji imaju ili mogu imati uticaja na ravnopravnost spolova, a Općinski načelnik je donio i Pravilnik o korisnicima, kriterijima i načinu realizacije podsticaja zapošljavanju i razvoju privrede na teritoriji općine Novo Sarajevo za 2023. godinu⁵, kojim se detaljnije obrađuje svaka pojedinačna podsticajna mjera

- a) Sufinansiranje samozapošljavanja,
- b) Obuka, dokvalifikacije i prekvalifikacije boračke populacije i drugih nezaposlenih osoba,
- c) Podrška za uvođenje certifikata,
- d) Refundacija dijela troškova kupovine sredstava za rad za obrte i MMSP,
- e) Refundacija dijela troškova digitalizacije poslovanja za obrte i MMSP,
- f) Subvencija troškova obrade kredita i kamatne stope/profitne marže privatnim preduzećima i poduzetnicima,
- g) **Poticaj ženskom preduzetništvu.**

I pored ovih nalaza jasno je da će biti potrebno jačati kapacitete nadležnih općinskih službi da u procesu planiranja svih programa i aktivnosti pa tako i budžeta analiziraju stanje u svojoj oblasti te da u odnosu na utvrđeno stanje utvrde mjere kojima će se osigurati da Općina kroz svoje programe utiče na (ne)ravnopravnost spolova.

Analiza koja je urađena za potrebe izrade ovog akcionog plana je pokazala da su većina korisnika podrške koju pruža Općina kroz grantove u oblasti socijalne pomoći osobe ženskog spola. Ovakvo stanje odgovara podacima koji govore da su žene više nezaposlene i očito su češće u stanju siromaštva.

Stanje ravnopravnosti spolova u Općini Novo Sarajevo

Za potrebu izrade ovog Gender akcionog plana prikupljeni su dostupni podaci koji su razvrstani po spolu. U tu svrhu prikupljeni su statistički podaci koji su dostavljeni od strane Federalnog zavoda za statistiku, Centralne izborne komisije BIH te su korišteni i administrativni podaci kojima raspolaže Općina Novo Sarajevo. Pored toga izvršena je analiza javno dostupnih podataka o stanju ravnopravnosti spolova u Općini Novo Sarajevo. Svi podaci su analizirani iz ugla ravnopravnosti spolova te su interpretirani u odnosu na trendove (ne)ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Oblasti za utvrđivanje stanja ravnopravnosti spolova su bazirani na prioritetima koji su prepoznati u Gender akcionom planu Bosne i Hercegovini i to:

- Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima
- Obrazovanje, nauka, kultura i sport
- Socijalna zaštita

⁵ Dostupna na

https://novosarajevo.ba/akti%202022/Javni%20pozivi%20za%20Press/Pravilnik%20o%20korisnicima%20kriterijima%20i%20na%20na%C4%8Dinu%20realizacije%20podsticaja%20zapo%C5%A1ljavanju%20i%20razvoju%20privrede%20na%20teritoriji%20Op%C4%87ine%20Novo%20Sarajevo_2023.pdf

- Sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima
- Javni život i donošenje odluka

Stanovništvo

U Općini Novo Sarajevo živi više osoba ženskog spola. Prema statističkim podacima za 2021. godinu, bilo je 54% osoba ženskog spola i 46% osoba muškog spola. Razlika od 9% je veća od razlike koja postoji kada se sagledaju isti podaci na nivou BiH i koja iznosi 1,8%.

Ukoliko se posmatraju dobne skupine stanovništva u periodu od 2013. do 2021. godine, može se zaključiti da se povećalo učešće stanovništva iznad 65 godina starosti i to za 2,4%. Također, stanovništvo u dobnoj skupini do 14 godina starosti bilježi blagi porast i to od 1,5%, dok se učešće stanovništva u dobnoj skupini od 15 do 64 godine starosti smanjilo i to za 3,8%. Ovaj podatak je zabrinjavajući ukoliko se uzme u obzir

da je upravo stanovništvo u dobnoj skupini od 15 do 64 godine starosti radno sposobno stanovništvo.

Stanovništvo prema spolu u 2021. godini

Stanovništvo prema starosnoj dobi u 2013. godini

Stanovništvo prema starosnoj dobi u 2021. godini

Izvor: Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, Demografska analiza Kantona Sarajevo po općinama u periodu 2013-2021. godine

Obrazovanje

Obrazovanje je jedan od najvažnijih elemenata u postizanju ravnopravnosti spolova, a posebno u vremenu kada postoji potreba za kontinuiranim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem nezavisno od dobi. U BiH i dalje postoje rodne razlike u obrazovanju u smislu odabira područja studiranja, kao i razlika u stopama završavanja srednjih škola, upisnosti na fakultete, te završavanje istih.

Predškolsko obrazovanje

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku na području Općine Novo Sarajevo je od 2017. do 2021. godine rođeno 3232 djece, koja su djeca u predškolskoj uzrastu (od čega 48% dječaka i 52% djevojčica).

Podaci za učešće djevojčica i dječaka na području Općine Novo Sarajevo u predškolskom obrazovanju trenutno nisu dostupni, ali dostupni podaci za BiH govore da je samo oko 17% djece obuhvaćeno predškolskim odgojem i da samo 50% djece pohađa obavezni predškolski program pred polazak u osnovnu školu. Prema tim podacima BiH je na zadnjem mjestu u Evropi. Pored činjenice da je predškolski odgoj jedan od temelja za uspjeh u nastavku obrazovanja i temelj razvoja svake osobe uključivanje djece u vrtiće je jedan od preduslova za uključivanje roditelja na tržište rada. To se posebno odnosi na majke djece kojima se, u skladu sa trenutnim društvenim okolnostima, povjerava briga o djeci.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku⁶, u Općini Novo Sarajevo je 15 predškolskih ustanova (7 javnih i 8 privatnih) koje pohađa 1673 djece, od čega je 52% dječaka i 48% djevojčica. U školskoj 2021/2022. godini, 600 djece nije primljeno u predškolske ustanove zbog popunjenosti kapaciteta.

U sklopu Centra „Vladimir Nazor“ u 2018. godini je uspostavljen je Odjel za predškolski odgoj koji pohađaju djeca sa razvojnim teškoćama uzrasta od 3 godine do polaska u školu.

Vlada Kantona Sarajevo je 2020. godine donijela Uredbu o subvencioniranju boravka djece u predškolskim ustanovama na području Kantona. Tokom 2021. i 2022. godine su donesene i dopune ove Uredbe. Uredbom se definiše iznos subvencija prema kategorijama koje ostvaruju pravo na subvencioniranje.

Osnovno obrazovanje

Na području Općine je dvanaest osnovnih škola od kojih je deset javnih i dvije privatne osnovne škole, jedna za učenike sa posebnim potrebama i jedna osnovna muzička i baletska škola. Svaka škola na lokalitetu Općine Novo Sarajevo ima salu za tjelesni odgoj. Sve su sanirane i u stalnoj su funkciji. Škole se brinu o održavanju kako sala, tako i otvorenih igrališta. Bibliotekom raspolažu osnovne i srednje škole, te napominjemo da na području Općine Novo Sarajevo aktivno rade tri odjeljenja: Odjeljenje „Džemala Bijedića“, „Grbavica“ i „Paromlinska“, a sa istima upravlja Kantonalna Javna ustanova Biblioteka Sarajeva.

Broj učenika upisanih u osnovne škole se smanjio, u odnosu na prethodnu školsku godinu 1,63%, a u odnosu na školsku 2019/2020. godinu 3,51%.

Trenutno je broj djevojčica upisanih u osnovno obrazovanje za 2% veći od broja upisanih dječaka. Općenito gledano u BIH postoji rodni partitet u osnovnom obrazovanju što potvrđuju i ovi podaci.

Upisani učenici u osnovno obrazovanje u školskoj 2021/2022. godini

⁶ Predškolsko obrazovanje 2021, Federalni zavod za statistiku, 2022. godine

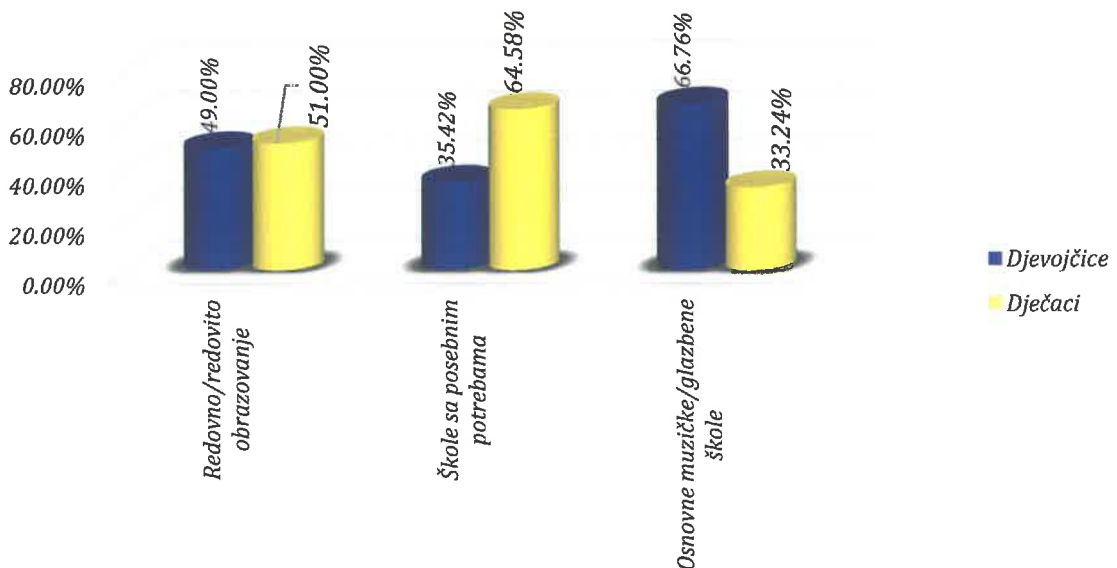
Izvor: Federalni zavod za statistiku, Osnovno obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine 2022.

Iako ne postoje podaci za Općinu Novo Sarajevo, Romkinje u BiH imaju značajno lošije obrazovne rezultate u odnosu na dječake romske nacionalnosti jer skoro 80% Romkinja ne završi čak ni osnovnu školu dok većina dječaka završi školu. Od 2010. godine, u Kantonu Sarajevo se realizuje projekat "Uključivanje i obrazovanje Roma u BiH" koji

realizuje Švicarski Caritas u BiH u saradnji sa kantonalnim Ministarstvom odgoja i obrazovanja, a cilj je uključivanje učenika Roma u obrazovanje, kako osnovno tako i srednje.

Trenutno je više dječaka upisano u škole za djecu sa posebnim potrebama dok je više djevojčica koje pohađaju osnovnu muzičku i baletsku školu.

Upisani učenici u osnovno obrazovanje prema vrsti škole

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Osnovno obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine 2021.

Srednje obrazovanje

Na području Općine Novo Sarajevo je osam srednjih škola (sedam redovnih i jedna za učenike sa teškoćama u razvoju) u kojima se u školskoj 2021/2022. godini školovalo 2927 učenika od čega je 35% učenica.

Podaci pokazuju da je skoro 30% više dječaka upisalo srednje obrazovanje. Za čitavu BiH stopa prelaska u srednju školu iznosi 98,2 za učenike i 95,6 za učenice te je ovaj podatak (ako je tačan) zabrinjavajući i potrebno je

istražiti uzroke kako bi se na adekvatan način odgovorilo na ovaj problem.

Upisani učenici u srednje obrazovanje u školskoj 2021/2022. godini

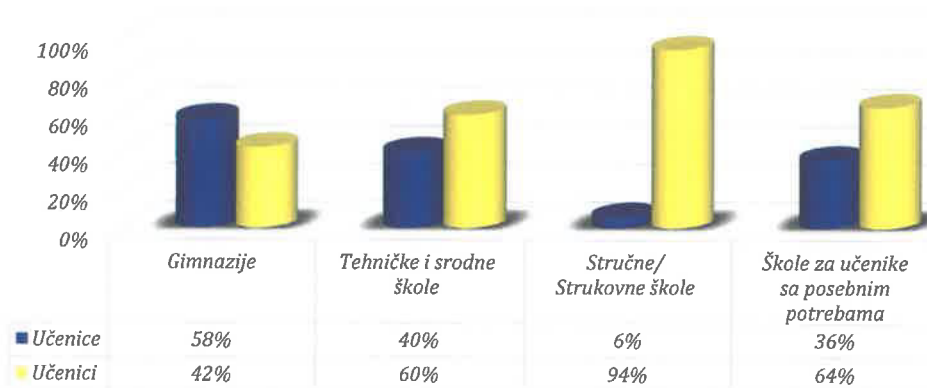

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Srednje obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine 2021.

U BiH postoje izrazite razlike zastupljenosti muškaraca i žena unutar određenih kategorija srednjeg obrazovanja. Djevojčice dominiraju u strukturi učenika u gimnazijama dok dječaci dominiraju u strukturi učenika u tehničkim i usmjerenim zanimanjima. Ovakve razlike u profiliranju zanimanja između žena i muškaraca direktno utiču i na stanje na tržištu rada i daljem školovanju.

Na osnovu podataka Federalnog zavoda za statistiku, u Općini Novo Sarajevo, u školskoj 2021/2022. godini je u svim školama upisano više učenika od učenica, osim u gimnazijama u kojima je upisano 16% više učenica. Ovakvi podaci odgovaraju i dosadašnjem trendu u Bosni i Hercegovini.

Upisani učenici u srednje obrazovanje prema vrsti škole

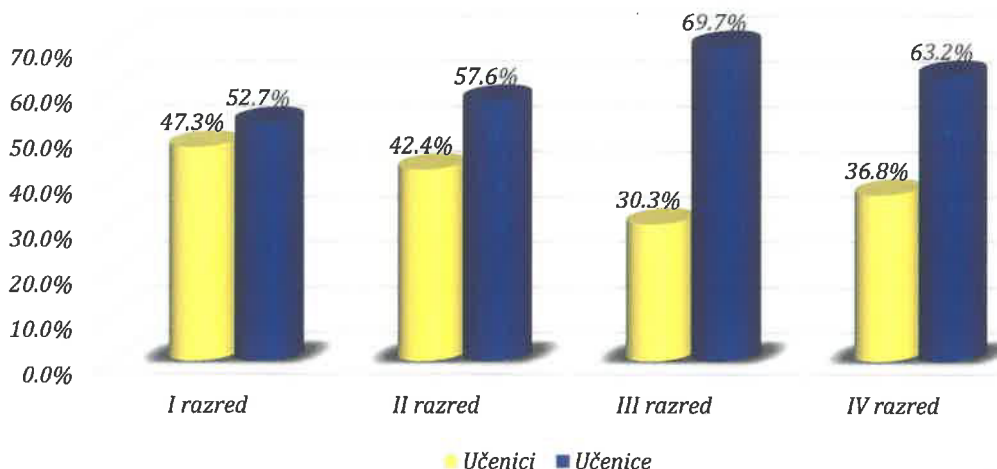

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Srednje obrazovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine 2021.

U Budžetu Općine Novo Sarajevo planirana su sredstva za stipendiranje učenika i studenata. U školskoj/akademske 2021/2022. godini je dodijeljeno ukupno 900 stipendija, i to 450 za učenike srednjih škola i 450 za studente. Na ovaj način je povećan broj dodijeljenih stipendija u odnosu na prethodnu školsku/akademske godinu za 202 stipendije. Stipendije za učenike i studente se dodjeljuju na osnovu Javnog poziva i na osnovu utvrđenih kriterija za koje je odluku donijelo Općinsko vijeće koji se zasnivaju na rezultatima postignutih u školovanju, socijalnog statusa i deficitarnih zanimanja. Sredstva za stipendiranje učenika i studenata se planiraju u Budžetu za svaku godinu, a 2022. godini je u ovu svrhu realizovano 771.00,00KM.

Iako su učenice manje zastupljene u srednjem obrazovanju u Općini Novo Sarajevo, ipak je 21,8% više stipendija dodijeljeno upravo učenicama.

Stipendije dodjeljenje učenicima srednjih škola u školskoj 2021/2022. godini

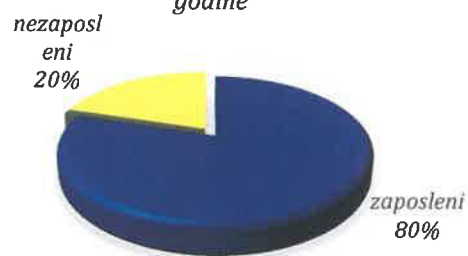
Izvor: Konačna lista stipendista učenika srednjih škola i studenata za školsku/akademsku 2021/22. godinu, web stranice Općine Novo Sarajevo

Tržište rada

Ravnopravno učešće žena i muškaraca na tržištu rada je jedan od preduslova za postizanje ciljeva ravnopravnosti spolova. U BiH, u svim različitim dobnim skupinama, prihodovnim razredima i lokacijama, muškarci više od žena učestvuju u radnoj snazi. Učešće žena u radnoj snazi u BiH je značajno niže nego što bi se moglo očekivati i trenutno je jedno od najnižih u Evropi.

Prema podacima Zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, na području Općine Novo Sarajevo zaključno sa 31.12.2021. godine je bilo zaposleno 27536 (što je 66% u odnosu na radno sposobno stanovništvo), a nezaposleno 6977 osoba (odnosno 17% radno sposobnog stanovništva). Prema dostupnim podacima u strukturi zaposlenih je više osoba muškog spola i to 4%, a među nezaposlenim je više osoba ženskog spola i to 20%. Treba uzeti u obzir da je od ukupnog broja stanovnika oko 66% radno sposobnog stanovništva.

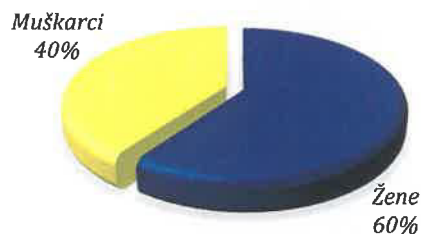
Odnos zaposlenog i nezaposlenog radno sposobnog stanovništva na kraju 2021. godine

Broj zaposlenih prema spolu

Broj nezaposlenih prema spolu

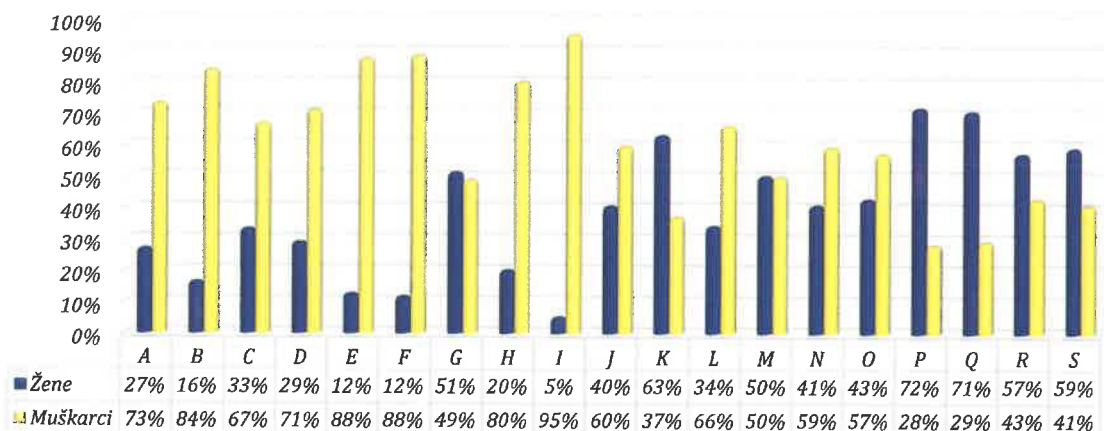

Izvor: Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Kantonu po općinama, 2021.

Najveći broj zaposlenih u Kantonu je u oblasti Trgovine na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (18%), a potom u oblasti Javne uprave i odbrane; obavezno socijalno osiguranje (11%). U strukturi zaposlenih, osobe ženskog spola su više prisutne u oblastima Obrazovanja, Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite, Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja, na osnovu čega se može zaključiti da su osobe ženskog spola više zastupljene u procentu zaposlenih sa visokom i srednjom stručnom spremom dok su u svim drugim oblastima više prisutne osobe muškog spola. Ta razlika se može opravdati i činjenicom da su u obrazovnoj strukturi dječaci prisutniji u usmjerenom obrazovanju. Jedan od razloga se može pronaći i u rodnoj segregaciji tržišta rada koja predstavlja raspodjelu žena i muškaraca prilikom zapošljavanja u određene sektore, tj. djelatnosti ili grupe djelatnosti.

Kada se analizira pregled glavnih djelatnosti poslovnih subjekata registrovanih na području općine može se zaključiti da je većina subjekata aktivna upravo u uslužnim djelatnostima, a manje u industriji. Oko 40% poslovnih subjekata u Općini Novo Sarajevo je registrovano u oblastima Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, Stručne, naučne i tehničke djelatnosti i Ostale uslužne djelatnosti gdje su plaće nadprosječne.

Zaposleni prema područjima i spolu KS

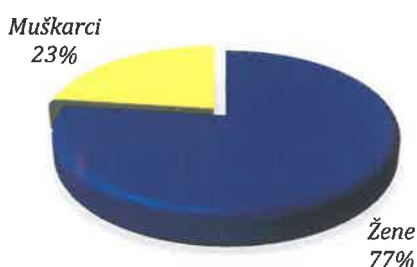
Izvor: Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, Zaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i područjima djelatnosti KD BiH 2010, 2021.

Oblasti	
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov
B	Vađenje ruda i kamena
C	Prerađivačka industrija
D	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
E	Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša
F	Građevinarstvo
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala
H	Prijevoz i skladištenje
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)
J	Informacije i komunikacije

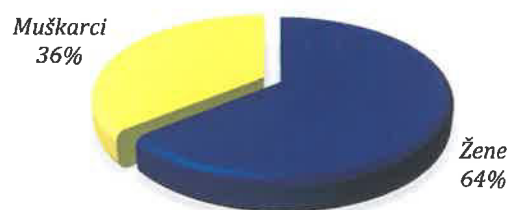
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	Poslovanje nekretninama
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
O	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje
P	Obrazovanje
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
R	Umjetnost, zabava i rekreacija
S	Ostale uslužne djelatnosti

Osobe ženskog spola čine većinu nastavnog osoblja u osnovnim i srednjim školama, što pokazuje tendenciju profiliranja žena za ovu vrstu zanimanja u većoj mjeri nego muškaraca.

Zaposleni u osnovnom obrazovanju u školskoj 2021/2022. godini

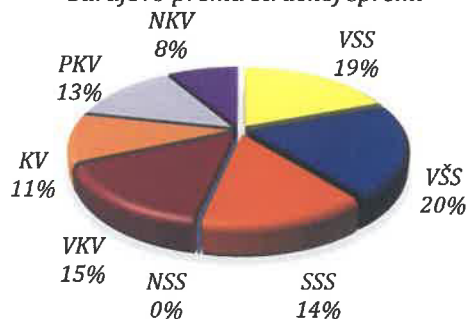
Zaposleni u srednjem obrazovanju u školskoj 2021/2022. godini

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Kanton Sarajevo u brojkama 2022.

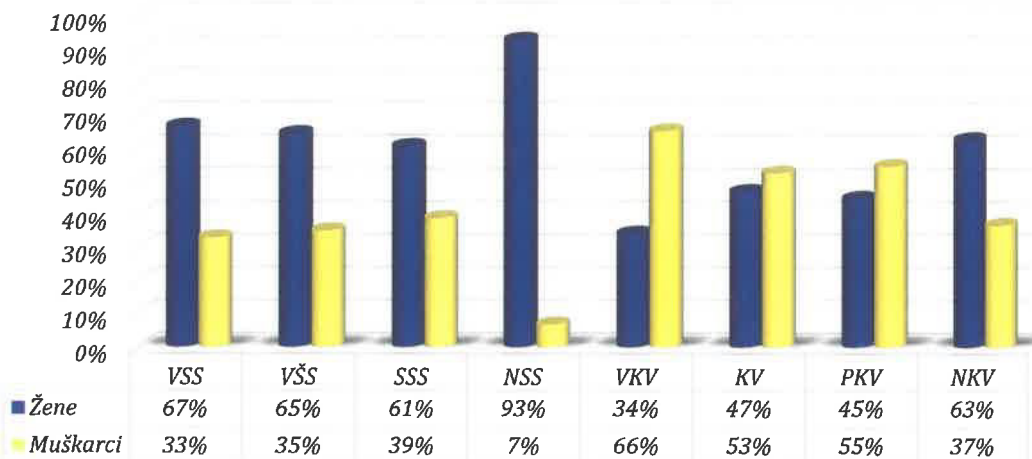
Slično se može zaključiti ako se pogledaju podaci i o zaposlenosti u strukturi službi Općine u kojoj su skoro 70% svih zaposlenih osobe ženskog spola. Od 16 rukovodećih radnih mjesta u Općini (mjesto pomoćnika/ce načelnika) barem 69% (11 službi) je pomoćnica načelnika i 12% pomoćnika (dvije službe), dok za 3 službe podaci nisu dostupni (trenutno upražnjena mjesta pomoćnika).

Nezaposleni u Općini u odnosu na Kanton Sarajevo prema stručnoj spremi

Od ukupnog broja nezaposlenih u Kantonu Sarajevo, u Općini Novo Sarajevo je njih 12%, a prema spolnoj strukturi, u Općini Novo Sarajevo je nešto manje nezaposlenih osoba ženskog spola u odnosu na Kanton (11,6%). Najveći broj nezaposlenih osoba je sa srednjom stručnom spremom kao i VSS, KV i NKV, a postotak nezaposlenih osoba ženskog spola u ovim kategorijama je 61%, 67%, 47% i 63% respektivno.

Nezaposleni prema spolu i stručnoj spremi u Općini Novo Sarajevo

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje, Bilten – Statistički pregled juni 2022.

Nasilje nad ženama i nasilje u porodici

Nasilje nad ženama i nasilje u porodici, kao jedan od najvećih izazova bosanskohercegovačkog društva, problem je koji je odnedavno izašao iz privatne u javnu sferu. Ipak, nasilje nad ženama i nasilje u porodici je i dalje jedan od najtežih oblika kršenja prava žena. Prema Studiji o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja prema ženama u BiH prema nalazima istraživanja, više od polovine žena doživjelo je bar neki oblik nasilja nakon što je navršilo 15 godina. Najšire je rasprostranjeno nasilje koje nad ženama vrše njihovi sadašnji ili bivši partneri, jer su oni počinioci u 71,5% slučajeva. U cjelini gledano, sfera intimnih partnerskih i porodičnih odnosa daleko je veći izvor opasnosti od nasilja za žene nego što je to šira zajednica. Ova Studija je analizirala iskustva osoba ženskog spola u pogledu nasilja, a broj prijavljenih incidenata je i dalje niži od ovih podataka.

Odgovornost nadležnih institucija u pogledu postupanja po prijavama za nasilje u porodici je utvrđena Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH», broj 20/13“). Na području šire regije Sarajeva djeluje Sigurna kuća - sklonište za žene i djecu žrtve nasilja u porodici koju vodi Fondacija Lokalne Demokratije.

U skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici FBiH u Kantonu Sarajevo u 2020. godini je bilo ukupno 317 osoba koje su štice zaitnom mjerom u sklopu provedenih aktivnosti, od čega je u Općini Novo Sarajevo bilo njih 58 (18,3%). Prema evidenciji Javne ustanove „Kantonalni centar za socijalni rad“ Sarajevo, počiniocima nasilja u porodici, u 2020. godini izrečeno je ukupno 273 mjere od čega je 54 (19,8%) u Općini Novo Sarajevo. 10 osoba (od 91 osobe u Kantonu što je 11%) je smješteno u Sigurnu kuću.

Prema dostupnim podacima, u toku 2020. godine u Kantonu Sarajevo izrečeno je ukupno 630 mjera počiniocima nasilja u porodici.

Broj izrečenih mjera Općine Novo Sarajevo je prikazan tabelarno:

Izrečene mjere	
Udaljenje iz stana kuće ili nekog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor	9

Zabrana približavanja žrtvi nasilja	53
Osiguranje zaštite osobe izložene nasilju u porodici	0
Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju u porodici	53
Obavezan psihosocijalni tretman	15
Obavezno liječenje od ovisnosti	4

Izvor: Izvještaj o poslovanju – izvještaj o radu i finansijskom poslovanju JU „Kantonalni centar za socijalni rad“ za 2020. godinu, april 2021. godine

Odgovornost nadležnih institucija u pogledu postupanja po prijavama za nasilje u porodici je utvrđena Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 20/13). Na području šire regije Sarajeva djeluje Sigurna kuća - sklonište za žene i djecu žrtve nasilja u porodici koju vodi Fondacija Lokalne Demokratije. Služba socijalne zaštite kao organ starateljstva, prema ovom zakonu tokom 2020. godine nije smjestila niti jednu osobu u Sigurnu kuću, Fondacije lokalne demokratije, ali je 10 osoba žrtava nasilja u porodici smješteno u Sigurnu kuću u pratnji policije.⁷

Od svih evidentiranih oblika nasilja u porodici mali broj bude procesuiran kao krivično djelo u skladu sa krivičnim zakonom. Iako podaci ne postoje za područje Općine, na području Kantona je u toku 2020. godine prijavljeno 227, a u 2021. godini 270 lica prema kaznenim djelima protiv braka, porodice/obitelji i mladeži, dok je optuženo njih 51 i u 2020. i u 2021. godini.

U ovom trenutku nema podataka o drugim oblicima nasilja nad ženama (osim nasilja u porodici).

Općinsko vijeće Novo Sarajevo je na 19. sjednici (II dio) održanoj dana 04.06.2018. godine donijelo Odluku o izmjenama i dopunama Kodeksa ponašanja kao osnov političkog integriteta izabranih zvaničnika Općine Novo Sarajevo. Cilj ovih izmjena je bilo usklađivanje Kodeksa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - Prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 32/10) i Zakonom o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik BiH", broj 59/09 i 66/16) u pogledu zabrane diskriminacije (između ostalog i na osnovu spola) kao i zabrane seksualnog uznemiravanja. Ovo predstavlja značajan instrument za sprečavanje diskriminacije i seksualnog uznemiravanja jer omogućava podnošenje predstavki i žalbi na osnovu kojih korektivne mjere može da donosi Općinsko vijeće većinom glasova od ukupnog broja vijećnika, a na prijedlog Etičke komisije Općinskog vijeća Novo Sarajevo

U skladu sa obavezama iz člana 37. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 20/13) u maju 2018. godine potpisan je Protokol o saradnji i radu Koordinacionog tijela na prevenciji, zaštiti i borbi protiv nasilja u porodici u Kantonu Sarajevo. Ovim Protokolom uređuju se prava, obaveze i načini postupanja potpisnika Protokola u osiguranju prevencije svih javnih oblika nasilja u porodici, postupanja kod prijave ili saznanja o slučajevima nasilja u porodici, pružanju zaštite žrtvama nasilja u porodici, kao i načini međusobne saradnje potpisnika na unapređenju sistema zaštite od nasilja u porodici.

Javni život

⁷ https://skupstina.ks.gov.ba/sites/skupstina.ks.gov.ba/files/izvjestaj_kc_soc_rad_20.pdf

Stanje ravnopravnosti spolova u oblasti javnog života se prvenstveno sagledava kroz ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka. Prema podacima Međuparlamentarne unije (IPU), kojim je utvrđen procenat političke participacije žena u državnim parlamentima, BiH se nalazi na 79 mjestu od ukupno 189 država za koje se prikupljaju podaci u ovoj bazi.

Bosna i Hercegovina je 1998. godine uvela kvotu za manje zastupljeni spol kao mjeru za osiguravanje jednakog učešća žena i muškaraca u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. Ova kvota je definirana članom 4.19 Izbornog zakona koji se odnosi na minimalnu zastupljenost oba spola na listama kandidata od 40% sa utvrđenim rasporedom na listi za manje zastupljeni spol. Kvota se dosljedno provodi međutim brojna istraživanja pokazuju da biračko tijelo svojim glasovima prednost daje osobama muškog spola.

Zastupnici Općinskog vijeća prema spolu

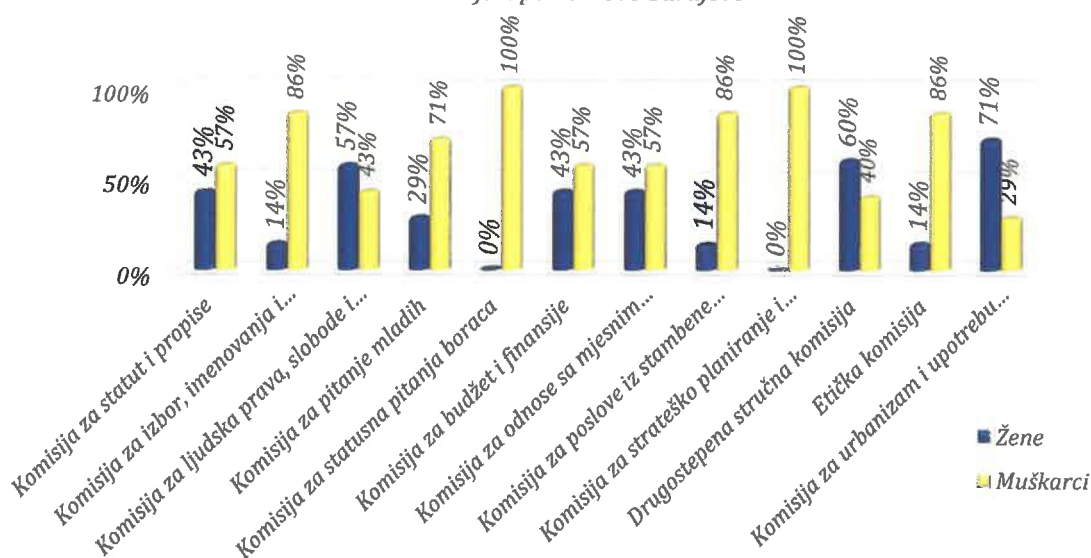

Izvor: Web stranice Općine Novo Sarajevo

Žene su manje zastupljeni spol na mjestima odlučivanja u politici, a posebno u zakonodavnim tijelima na svim nivoima vlasti. U zakonodavnim tijelima lokalnih samouprava u BiH prosječna zastupljenost žena iznosi ispod 18%. U tom smislu stanje nakon Lokalnih izbora 2020. godine u Općinskom vijeću Novo Sarajeva je iznad prosjeka za BiH ali su žene i dalje manje zastupljeni spol (zastupljene manje od 40%). Načelnik Općine je osoba muškog spola, kao i predsjedavajući Općinskog vijeća. Od tri zamjenika predsjedavajućeg Općinskog vijeća, jedna je osoba ženskog spola.

Dok je mogućnost uticaja općinskih organa na rezultate izbora ograničena, uticaj na sastav općinskih komisija je veći. Trenutno učešće osoba muškog i ženskog spola u ovim komisijama iznosi 68% osoba muškog spola i 32% osoba ženskog spola. I dalje postoje komisije u kojima su žene ili muškarci podzastupljeni, a u prosjeku nije ispunjen ni minimalni prag zastupljenosti od 40%. Od 12 komisija, u njih 5 su izabrane predsjednice (42%), dok su u preostalim izabrani predsjednici (58%).

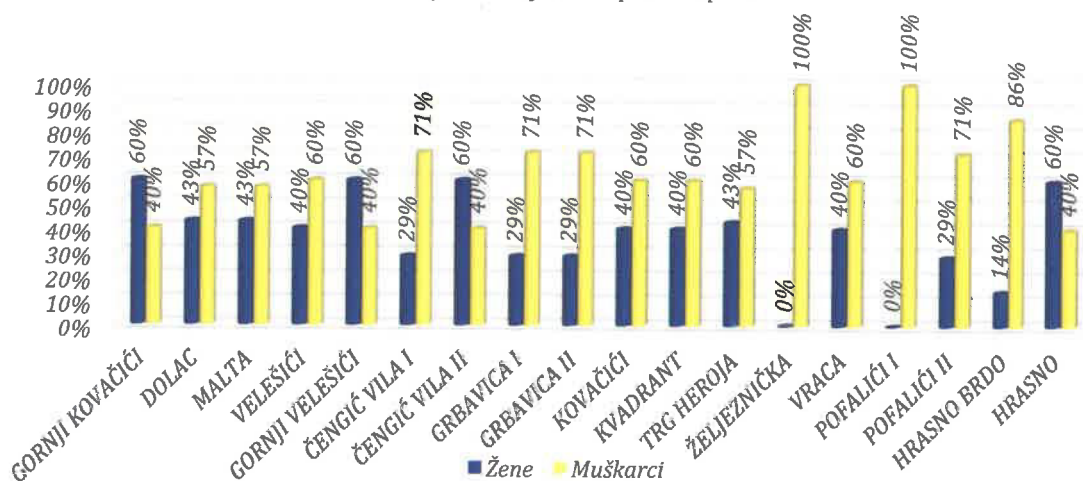
Članovi Komisija Općine Novo Sarajevo

Izvor: Web stranice Općine Novo Sarajevo

Pored toga Statutom Općine Novo Sarajevo u članu 91. stav (2) utvrđeno je da se prilikom predlaganja kandidata za članove savjeta mjesne zajednice, mora voditi računa da sastav kandidata odražava teritorijalnu zastupljenost, nacionalnu i spolnu strukturu stanovništva te da spolovi budu ravnopravno zastupljeni, u skladu sa zakonom. Prema dostupnim sastavima savjeta mjesnih zajednica Općine Novo Sarajevo može se zaključiti da su žene podzastupljeni spol jer u ukupnom broju osobe ženskog spola čine 36% svih članova savjeta. U dvije mjesne zajednice nema niti jedne izabrane žene, osobe ženskog spola su zastupljene sa manje od 40% u 11 savjeta, dok su osobe muškog spola zastupljene sa manje od 40% u pet mjesnih zajednica. Iz tog razloga je potrebno utvrditi razloge podzastupljenosti te predložiti mjere za provođenje statutarne obaveze.

Sastavi savjeta Mjesnih zajednica prema spolu

Izvor: Web stranice Općine Novo Sarajevo

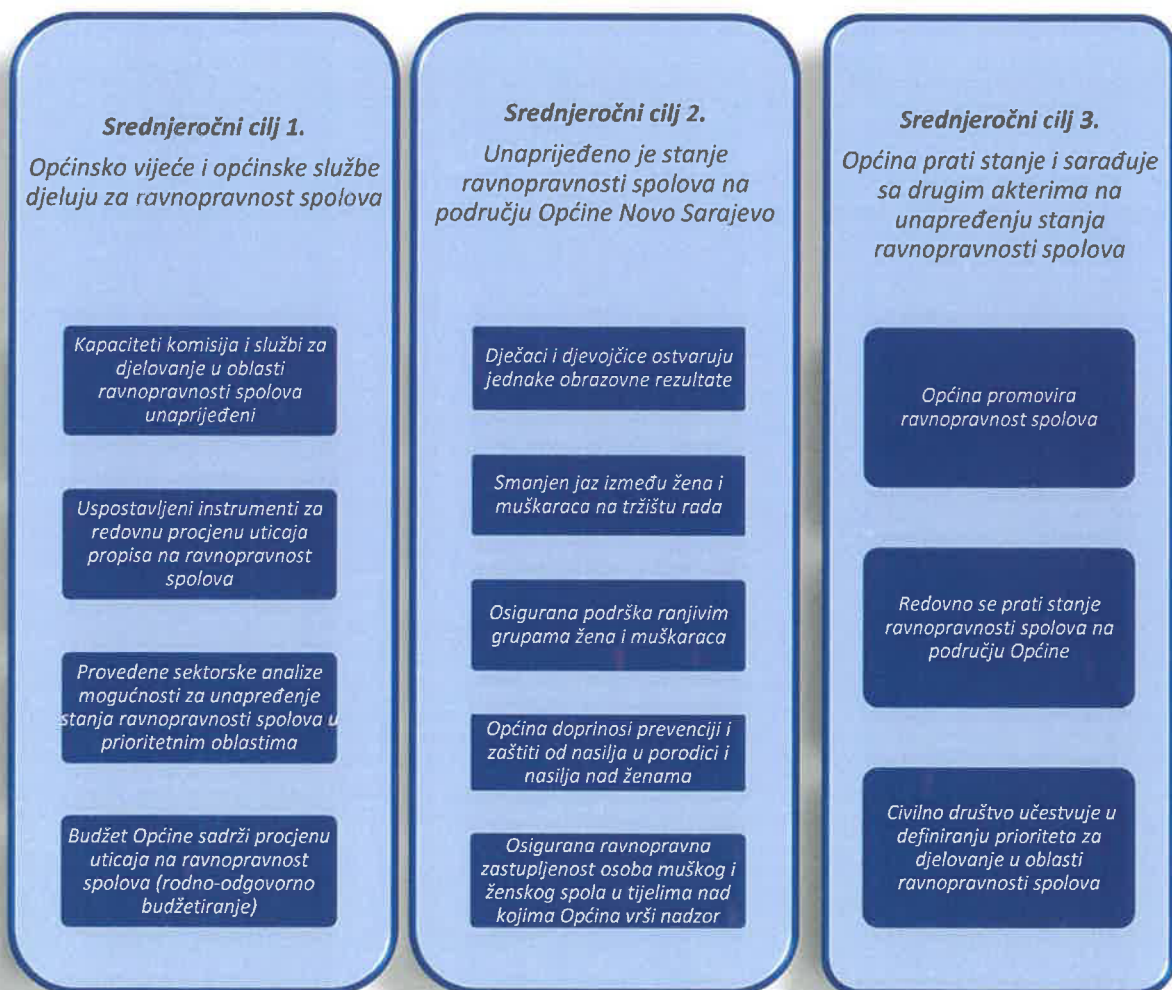
Struktura Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo

U skladu sa prethodnom analizom stanja ravnopravnosti u Općini i pregleda provođenja obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini i GAP-a za 2018-2022. jasno je da je donošenje Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period od 2023. do 2027. godine optimalan pristup.

Struktura Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2023. – 2027. godina odražava trenutno stanje ravnopravnosti spolova i institucionalizacije ravnopravnosti spolova i sadrži tri srednjoročna cilja te u okviru svakog cilja rezultate koji se planiraju postići i to:

- Srednjoročni cilj 1. Općinsko vijeće i općinske službe djeluju za ravnopravnost spolova
- Srednjoročni cilj 2. Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo
- Srednjoročni cilj 3. Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unaprijeđenju stanja ravnopravnosti spolova

Struktura Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo je prikazana shematski ispod dok je detaljno prikazana u matrici logičkog okvira u narednom dijelu dokumenta: Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2023. – 2027. godina.

IV. Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2023. – 2027. godina

Cilj: Općina Novo Sarajevo je mjesto ravnopravnosti spolova

Srednjoročni cilj 1: Općinsko vijeće i općinske službe djeluju za ravnopravnost spolova

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
1.1. Kapaciteti komisija i službi za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova unapređeni	Obuke na temu ravnopravnosti spolova i diskriminacije na osnovu spola	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost u saradnji sa općinskim službama	Održane dvije obuke za Komisiju za ljudska prava i predstavnike službi	Kraj 2024. godine	Budžet općine i partnerstvo	Izvršene pripreme za obuku i planirana budžetska sredstva	Održane dvije obuke	Članova ispiti potrebe za obukom	Održana obuka za novizabrane članove	-	1000,00 KM	Jednak broj članova i članica	Liste učesnika, fotografije i sl.
	Utvrđeni instrumenti za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova unapređeni	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost u saradnji sa općinskim službama	Utvrđena metodologija za procjenu uticaja propisa Utvrđena metodologija za analizu uticaja plana i budžeta	Kraj 2024. godine	Budžet općine i partnerstvo	Započeta priprema metodologije	Utvrđena metodologija	Na minimalno 20% procjena	Na minimalno 40% procjena	Na minimalno 60% procjena	1000,00 KM za ekspertu	Nije primjenljivo	Akt o usvajanju metodologije

Srednjoročni cilj 1: Općinsko vijeće i općinske službe djeluju za ravnopravnost spolova

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
1.2. Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu uticaja propisa na ravnopravnost spolova	Provedene obuke za ključne komisije i službe Općine	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost u saradnji sa općinskim službama	Kapaciteti nadležnih službi općine omogućavaju primjenu metodologije za procjenu uticaja propisa i metodologije za analizu uticaja plana i budžeta	Kraj 2024. godine	Redovna sredstva/Budžet Općine	Izvršene pripreme za obuku i planirana budžetska sredstva	Održane dvije obuke	Nakon imenovanja novih članova ispitati potrebe za obukom	Održana obuka za novoizabrane članove	-	1000,00 KM	Jednak broj osoba oba spola	Liste učesnika, fotografije i sl.
1.3. Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova u	Analiza dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu	Općinske službe	Analiza o dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu dostavljena Komisiji sa prijedlogom prioriteta za unapređenje	Jun 2024. godine	Redovna sredstva	Započeta analiza o dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu	Završena analiza o dostupnosti administrativnih podataka razvrstanih po spolu	-	-	-	Sredstva nisu potrebna	Nije primjenljivo	Izrada analiza sa brojem baza koje su razvrstane po spolu

Srednjoročni cilj 1: Općinsko vijeće i općinske službe djeluju za ravnopravnost spolova													
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
	Izveštaj o izvršenju Budžeta Općine Novo Sarajevo sadrži informacije o uticaju na (ne)ravnopravnost spolova kroz budžetske programe	Sve općinske službe za budžetske programe iz svoje nadležnosti	% oblasti koji sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)	Kontinuirano	Redovna sredstva	-	Izveštaj sadrži analizu uticaja za najmanje 20% programa	Izveštaj sadrži analizu uticaja za najmanje 30% programa	Izveštaj sadrži analizu uticaja za najmanje 40% programa	Izveštaj sadrži analizu uticaja za najmanje 50% programa	Sredstva nisu potrebna	Nije primjenljivo	Izveštaji o izvršavanju Budžeta
	Sredstva za provođenje Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo su planirana u budžetu	Služba za privredu, budžet i finansije i druge općinske službe	% aktivnosti po godinama za koji su odvojena sredstva	Kontinuirano	Redovna sredstva	-	Sredstva planirana u skladu sa Akcionim planom	Sredstva planirana u skladu sa Akcionim planom	Sredstva planirana u skladu sa Akcionim planom	Sredstva planirana u skladu sa Akcionim planom	U skladu sa Akcionim planom	Nije primjenljivo	Budžet Općine Novo Sarajevo i Izveštaj o implementaciji GAP-a

Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo													
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
2.1. Dječaci i djevojčice ostvaruju jednake obrazovne rezultate	Izvršiti analizu utjecaja dodijeljenih sredstava za mobilnost mladih	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Kontinuirano	Redovna sredstva	Izvršena analiza utjecaja dodijeljenih sredstava za 2023. godinu	Izvršena analiza utjecaja dodijeljenih sredstava za 2024. godinu	Izvršena analiza utjecaja dodijeljenih sredstava za 2025. godinu	Izvršena analiza utjecaja dodijeljenih sredstava za 2026. godinu	Izvršena analiza utjecaja dodijeljenih sredstava za 2027. godinu	Sredstva nisu potrebna	Jednak broj korisnika dodijeljenih sredstava muškog i ženskog spola	Analiza utjecaja dodijeljenih sredstava
	Izvršiti analizu utjecaja dodijeljenih nagrada za dobitnike „Zlatna i srebrna“ značka.	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Kontinuirano	Redovna sredstva	Izvršena analiza utjecaja dodijeljenih sredstava za 2023. godinu	Izvršena analiza utjecaja dodijeljenih sredstava za 2024. godinu	Izvršena analiza utjecaja dodijeljenih sredstava za 2025. godinu	Izvršena analiza utjecaja dodijeljenih sredstava za 2026. godinu	Izvršena analiza utjecaja dodijeljenih sredstava za 2027. godinu	Sredstva nisu potrebna	Jednak broj korisnika dodijeljenih nagrada	Analiza utjecaja dodijeljenih sredstava

Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo													
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
2.2. Smanjen jaz između žena i muškaraca na tržištu rada	Kreirati programe podrške nezaposlenim ženama/ ženama poduzetnicama kroz korištenje mjera u okviru Programa aktivne politike zapošljavanja i unapređenja poslovnog okruženja	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	Izrađen program podrške	Kraj 2023. godine	Budžet općine i partnerstvo	Izrađen program i podrške i pružena podrška za najmanje 10 žena	Kroz programe podrške održano najmanje 10 žena	Kroz programe podrške održano najmanje 10 žena	Kroz programe podrške održano najmanje 10 žena	Kroz programe podrške održano najmanje 10 žena	Minimalno 10.000,00 KM godišnje	Zene sa prebivalištem ili firmom na teritoriji općine Novo Sarajevo	Broj žena korisnica programa
						Izvršena analiza dodijeljenih stipendija u 2023. godini	Izvršena analiza dodijeljenih stipendija u 2024. godini	Izvršena analiza dodijeljenih stipendija u 2025. godini	Izvršena analiza dodijeljenih stipendija u 2026. godini	Izvršena analiza dodijeljenih stipendija u 2025. godini	Sredstva nisu potrebna	Približno jednak broj učenika i učenica i studenata i studentica	Analiza uticaja dodijeljenih stipendija
	Izvršiti analizu uticaja dodijeljenih stipendija za učenike i učenica (ne)ravnopravnost spolova i (po potrebi) izmijeniti kriterije dodjele	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	Analiza izrađena i dostavljena Komisiji sa preporukama	Kontinuirano	Redovna sredstva	Izvršena analiza dodijeljenih stipendija u 2023. godini	Izvršena analiza dodijeljenih stipendija u 2024. godini	Izvršena analiza dodijeljenih stipendija u 2025. godini	Izvršena analiza dodijeljenih stipendija u 2026. godini	Izvršena analiza dodijeljenih stipendija u 2025. godini	Sredstva nisu potrebna	Približno jednak broj učenika i učenica i studenata i studentica	Analiza uticaja dodijeljenih stipendija

Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo													
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
2.3. Osigurana podrška ranjivim grupama žena i muškaraca	Osigurati finansijsku podršku za rođenje blizanaca, trećeg i svakog narednog djeteta	Služba za socijalna pitanja, zdravlje, izbjeglice i raseljena lica	Nastaviti osiguravanje redovne podrške porodicama za rođenje blizanaca, trećeg i svakog narednog djeteta	Kontinuirano	Redovna sredstva	Pružena podrška za sve korisnice sa teritorije Općine	Pružena podrška za sve korisnice sa teritorije Općine	Pružena podrška za sve korisnice sa teritorije Općine	Pružena podrška za sve korisnice sa teritorije Općine	Pružena podrška za sve korisnice sa teritorije Općine	cca. 40.000,00 godišnje	Sve korisnice su žene	Broj korisnica ove mjere u skladu sa Zaključcima kojima se odobrava isplata
	Nastaviti sa finansijskom podrškom troškova vanjelesne oplodnje	Služba za socijalna pitanja, zdravlje, izbjeglice i raseljena lica	Promovirati i osigurati finansijsku podršku troškova vanjelesne oplodnje	Kontinuirano	Redovna sredstva	Pružena podrška za sve korisnice sa teritorije Općine	Pružena podrška za sve korisnice sa teritorije Općine	Pružena podrška za sve korisnice sa teritorije Općine	Pružena podrška za sve korisnice sa teritorije Općine	Pružena podrška za sve korisnice sa teritorije Općine	Cca. 80.000,00 godišnje	Sve korisnice su žene	Broj korisnica ove mjere u skladu sa Zaključcima kojima se odobrava isplata

Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo													
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
	Osigurati finansijsku podršku za realizaciju projekta „Welcome baby“	Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica	Promovirati i osigurati finansijsku podršku porođiljama sa teritorije općine	Kontinuirano od 2024. godine	Budžet Općine	Planirana sredstva u Budžetu za 2024. godinu	Sve porodilje sa teritorije općine dobile „Welcome baby“ pakete	Sve porodilje sa teritorije općine dobile „Welcome“ pakete	Sve porodilje sa teritorije općine dobile „Welcome“ pakete	Sve porodilje sa teritorije općine dobile „Welcome“ pakete	Cca. 65.000,00 KM godišnje	Sve korisnice su žene	Spiskovi porodilja, fotografije navedenih paketa i sl.

Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
	Osigurati finansijsku podršku marginaliziranim grupama žena u razvoju biznisa	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	Osigurati početnu podršku u pokretanju biznisa za marginalizirane grupe žena	2023-2025. godina	Budžet Općine i partnerstvo	Potpisan Ugovor o partnerstvu sa USAID-om, Raspisan javni poziv za podršku razvoju biznisa	Uspješno pokrenuta najmanje 3 biznisa	Pokrenuti biznise održali i nastavili sa radom	-	-	60.000,00 KM (od čega 30.000,00 KM iz Budžeta Općine i 30.000,00 KM od USAID-a	Korisnice su žene	Ugovor, javni poziv, lista pokrenutih biznisa

Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo													
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
2.4. Općina doprinosi prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Redovno razmatranje izvještaja o nasilju u porodici Službe socijalne zaštite Općine Novo Sarajevo	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost	Izveštaj raspravljen sa ključnim akterima i usvojene preporuke za djelovanje	Jednom godišnje	Redovna sredstva	Izveštaj za 2023. godinu razmatran na sjednici OV	Izveštaj za 2024. godinu razmatran na sjednici OV	Izveštaj za 2025. godinu razmatran na sjednici OV	Izveštaj za 2026. godinu razmatran na sjednici OV	Izveštaj za 2027. godinu razmatran na sjednici OV	Sredstva nisu potrebna	Nije primjenljivo	Izveštaj o nasilju u porodici Službe socijalne zaštite, Zapisnik sa sjednice OV

Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo													
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
	Organizovati obuke na temu seksualnog uznemiravanja za Komisiju za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost i Etičku komisiju	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost	Članovi i članice komisije mogu prepoznati i odgovoriti na seksualno uznemiravanje u skladu sa Kodeksom ponašanja kao osnov političkog integriteta izabranih zvaničnika Općine Novo Sarajevo	Kraj 2024. godine	Redovna sredstva/Budžet Općine	Izvršene pripreme za obuku i planirana budžetska sredstva	Održane dvije obuke	Nakon imenovanja novih članova ispitati potrebe za obukom	Održana obuka za novoizabrane članove	-	1000,00 KM	Jednak broj osoba oba spola	Liste učesnika, fotografije i sl.

Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo													
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
	Izraditi Smjernice za prevenciju i zaštitu od seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola Općine Novo Sarajevo	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost i Služba za opću upravu	U skladu sa postojećim praksama u BiH izrađene Smjernice	Kraj 2024. godine	Redovna sredstva	-	Izrađene Smjernice za prevenciju i zaštitu od seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na	-	-	-	Sredstva nisu potrebna	Nije primjenjivo	Izrađene Smjernice

Srednjoročni cilj 2: Unapređeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Općine Novo Sarajevo													
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
2.5. Osigurana ravnopravna zastupljenost osoba muškog i ženskog spola u tijelima nad kojima Općina vrši nadzor	Osigurati ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim komisijama Općine uključujući i predsjednike/ce komisija	Općinsko vijeće/službe	Procenat manje zastupljenog spola u svim komisijama koje osnivaju tijela Općine iznosi najmanje 40%	Kontinuirano	Redovna sredstva	-	Osigurano ravnopravno učešće žena i muškaraca u minimalno 20% komisija	Osigurano ravnopravno učešće žena i muškaraca u minimalno 40% komisija	Osigurano ravnopravno učešće žena i muškaraca u minimalno 60% komisija	Osigurano ravnopravno učešće žena i muškaraca u minimalno 80% komisija	Sredstva nisu potrebna	Jednak broj žena i muškaraca	Rješenja o imenovanju komisija

Srednjoročni cilj 3: Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
3.1. Općina promovira ravnopravnost spolova	Utvrđen je Program obilježavanja dana od značaja za ravnopravnost spolova	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost / Općinski načelnik	Obilježavaju se 8. mart „Međunarodni dan žena“, Međunarodna kampanja 16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja (25.11. – 10.12.), Međunarodni dan žena u IKT-u, 19.11. Međunarodni dan muškaraca i drugi	Kontinuirano	Budžet općine i partnerstvo	-	Realizovana najmanje jedna aktivnost	Realizovana najmanje jedna aktivnost	Realizovana najmanje jedna aktivnost	Realizovana najmanje jedna aktivnost	3.0000,00 KM	Jednak broj muškaraca i žena	Zapisnici, izvještaji, promotivni materijali i sl.

Srednjoročni cilj 3: Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
	Promotivni materijali o ciljevima Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo su dostupni na web stranici / u šalter salama	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost u saradnji sa općinskim službama	Broj izrađenih materijala	Kontinuirano	Budžet Općine i partnerstvo	Najmanje jedan materijal/tekst/informacija godišnje	Najmanje jedan materijal/tekst/informacija godišnje	Najmanje jedan materijal/tekst/informacija godišnje	Najmanje jedan materijal/tekst/informacija godišnje	Najmanje jedan materijal/tekst/informacija godišnje	Sredstva nisu potrebna	Nije primjenjivo	Materijali / tekstovi/informacije dostupni na web stranici/u šalter sali
3.2. Redovno se prati stanje ravnopravnosti spolova na području Općine	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost organizuje sjednice sa ciljem praćenja provođenja (monitoring) Gender akcionog plana	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost u saradnji sa općinskim službama	Održana polugodišnja i godišnja sjednica na kojoj je razmotren napredak i utvrđeni prioriteti za naredni period	Jednom godišnje	Redovna sredstva	-	Održane 2 sjednice	Održane 2 sjednice	Održane 2 sjednice	Održane 2 sjednice	Sredstva nisu potrebna	Nije primjenjivo	Zapisnici sa sastanaka

Srednjoročni cilj 3: Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

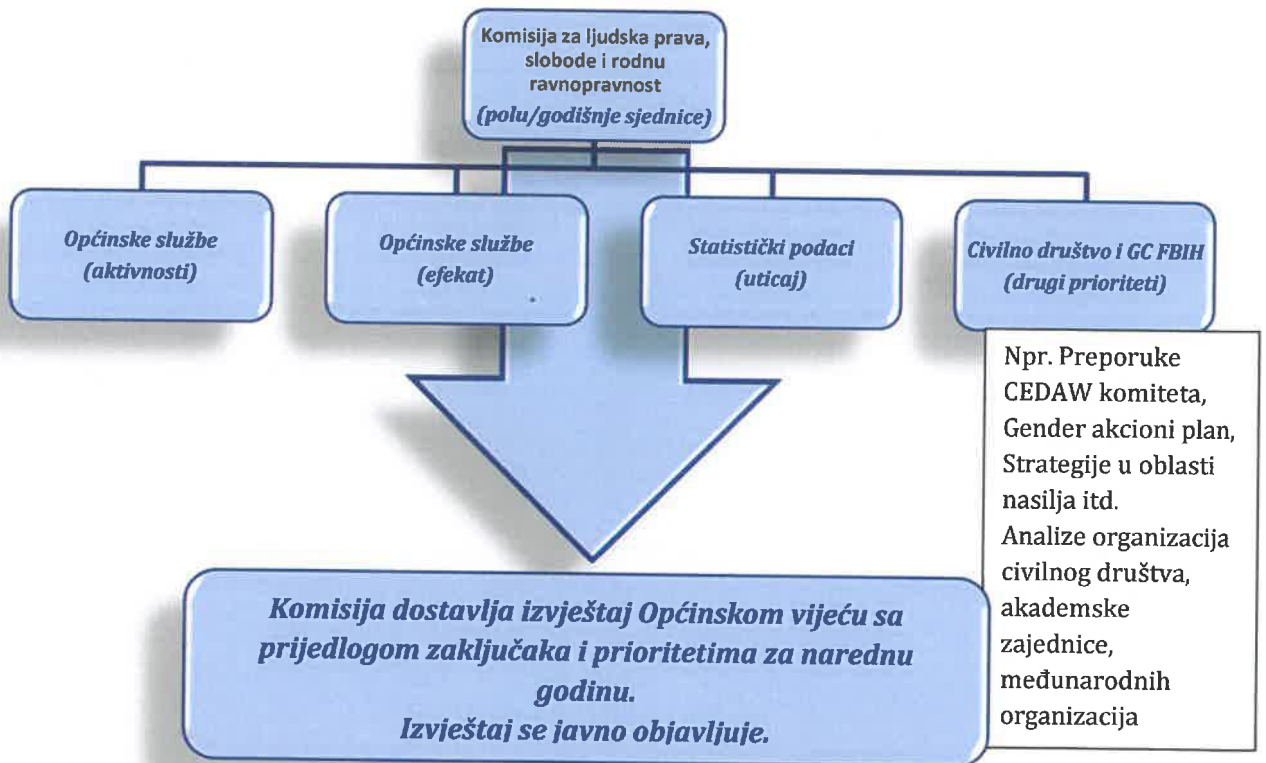
Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
	Općinsko vijeće razmatra izvještaj o provođenju Gender akcionog plana	Općinsko vijeće	Usvojen izvještaj i doneseni zaključci o prioritetima	Jednom godišnje	Redovna sredstva	-	OV razmotrilo izvještaj	OV razmotrilo izvještaj	OV razmotrilo izvještaj	OV razmotrilo izvještaj	Sredstva nisu potrebna	Nije primjenjivo	Zapisnik sa sjednice OV
	Izvršiti procjenu (evaluaciju) provođenja Gender akcionog plana kao osnovu za izradu narednog Gender akcionog plana	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost i općinske službe	Izvršena procjena provođenja Gender akcionog plana	Kraj 2026. godine	Budžet općine i partnerstvo	-	-	-	Izradena procjena provođenja GAP-a	-	Sredstva nisu potrebna	Nije primjenjivo	Dokument izradene procjene
3.3. Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti	Utvrđen je spisak organizacija civilnog društva i pojedinaca koje se bave ravnopravnošću spolova	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	Spisak dostupan svim općinskim tijelima i na web stranici općine	Kraj 2024. godine	Redovna sredstva	-	Uvršten spisak OCD i pojedinaца koji se bave ravnopravnošću	Spisak se kontinuirano ažurira	Spisak se kontinuirano ažurira	Spisak se kontinuirano ažurira	Sredstva nisu potrebna	Nije primjenjivo	Uvršteni spisak

Srednjoročni cilj 3: Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova

Očekivani rezultat	Aktivnost	Nosilac odgovornosti	Pokazatelj napretka u odnosu na početno stanje	Rok	Izvor finansiranja	Napredak do kraja 2023.	Napredak do kraja 2024.	Napredak do kraja 2025.	Napredak do kraja 2026.	Napredak do kraja 2027.	Planirani troškovi u BAM	Krajnji korisnici po	Izvor verifikacije
ravnopravnosti spolova	Organizira se tematska sjednica sa civilnim društvom sa ciljem definiranja prioriteta u oblasti ravnopravnosti spolova	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost	Tokom tematske sjednice prikupljeni prijedlozi civilnog društva u pogledu prioriteta	Jednom godišnje od 2024. godine	Redovna sredstva	-	Organizirana minimalno jedna sjednica godišnje	Organizirana minimalno jedna	Organizirana minimalno jedna	Organizirana minimalno jedna	Sredstva nisu potrebna	Jednak broj učesnika muškog i ženskog spola	Zapisnik sa održane sjednice, fotografije i sl.
	Osigurana sredstava za projekte NVO/OCD s ciljem provedbe GAP.	Služba za obrazovanje, kulturu i sport	Javni poziv za prijedloge projekata OCD po LOD metodologiji sadrži oblast vezanu za provedbu GAP-a	Jednom godišnje od 2024. godine	Redovna sredstva	-	Javni poziv sadrži oblast vezano za GAP	Javni poziv sadrži oblast vezano za GAP	Javni poziv sadrži oblast vezano za GAP	Javni poziv sadrži oblast vezano za GAP	Cca. 10.000,00 KM	Nije primjenjivo	Objavljeni javni poziv, broj podržanih projekata koji se odnose na provedbu GAP-a

V. Monitoring i evaluacija Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo

Osnovni mehanizam praćenja provedbe Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo jeste nadzor koji provodi Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost. Zadatak Komisije je da prati aktivnosti provedbe, prikupljanja informacija koje su potrebne za analizu ostvarenih ciljeva i rezultata i osiguraju ostvarenje rezultata aktivnosti navedenih u dokumentu. Nadzor nad provedbom pratit će se organizacijom sjednica za nadzor svakih šest mjeseci kojom prilikom će nadležna tijela i službe Komisiji redovno i sistematski dostavljati informacije o provedbi. Pored toga Komisija će jednom godišnje informisati Općinsko vijeće općine Novo Sarajevo i sve ključne aktere uključene u implementaciju aktivnosti o ostvarenim rezultatima te će predlagati Općinskom vijeću odgovarajuće zaključke.

VI. Osnovni pojmovi i definicije ravnopravnosti spolova

Diskriminacija po osnovu spola je svako stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe ili grupe osoba zasnovano na spolu zbog kojeg se osobama ili grupi osoba otežava ili negira priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava ili sloboda.

Direktna diskriminacija po osnovu spola postoji kada je osoba ili grupa osoba bila tretirana, tretira se ili može biti tretirana nepovoljnije u odnosu na drugu osobu ili grupu osoba u istoj ili sličnoj situaciji.

Indirektna diskriminacija po osnovu spola postoji kada prividno neutralna pravna norma, kriterij ili praksa jednaka za sve je dovela, dovodi ili bi mogla dovesti u nepovoljniji položaj osobu ili grupu osoba jednog spola u poređenju sa osobom ili grupom osoba drugog spola.

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje po osnovu spola kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba i stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, ili kojim se postiže takav učinak.

Seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Nasilje po osnovu spola je svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili grupu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

Nasilje po osnovu spola uključuje, ali se ne ograničava, na

- a) nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu;
- b) nasilje koje se dešava u široj zajednici;
- c) nasilje koje počine ili tolerišu organi vlasti i drugi ovlašteni organi i pojedinci;
- d) nasilje po osnovu spola u slučaju oružanih sukoba.

Viktimizacija je oblik diskriminacije koji postoji kada se osoba ili grupa osoba dovede u nepovoljniji položaj zbog: odbijanja naloga za diskriminatornim postupanjem, prijave diskriminacije, svjedočenja u postupku zaštite od diskriminacije na osnovu spola, ili ako je na bilo koji drugi način osoba sudjelovala u postupku vođenom povodom diskriminacije na osnovu spola.

Spol predstavlja biološke i psihološke karakteristike po kojima se razlikuju osobe muškog i ženskog spola.

Gender/rod predstavlja sociološki i kulturološki uvjetovanu razliku između osoba muškog i ženskog spola i odnosi se na sve uloge i osobine koje nisu uvjetovane ili određene isključivo prirodnim ili biološkim faktorima, nego su prije proizvod normi, prakse, običaja i tradicije, i kroz vrijeme su promjenljivi.

Ravnopravnost spolova znači da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Jednak tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola.

Jednake mogućnosti svih osoba bez obzira na spol podrazumijeva odsustvo prepreka za ekonomsko, političko i društveno sudjelovanje po osnovu spola.

Diskriminacija u jeziku postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

Institucionalni mehanizmi za jednakopravnost spolova predstavljaju tijela koja su uspostavljena od nadležnih zakonodavnih, izvršnih i organa uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova.

Rodno senzitivno ili odgovorno budžetiranje je neophodno sredstvo koje podrazumijeva poštivanje načela ravnopravnosti spolova tokom pripreme budžeta, te raspodjele i dodjele finansijskih resursa. Rodno budžetiranje predstavlja sagledavanje javnih politika na svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda kako bi se uzelo u obzir potrebe i prioritete različitih grupa žena i muškaraca imajući u vidu njihove različite uloge u porodici, ekonomiji i društvu. Rodno budžetiranje uključuje dva osnovna koraka: rodnu analizu budžeta i njeno provođenje kroz preraspodjelu budžeta. Rodnom analizom budžeta razvrstavaju se troškovi i prihodi naspram njihovog različitog utjecaja na žene i muškarce i time se uočavaju mjesta gdje su sakupljanje i distribucija državnog novca nepravedni.

VII. **Obrazloženje**

PRAVNI OSNOV

Na osnovu člana 13. Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 49/06 i 51/09), člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 16/03 i 102/09, prečišćeni tekst broj: 32/10), člana 19., 141. i 142. Statuta Općine Novo Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 5/20- Prečišćeni tekst i 20/20-Ispravka), člana 119., 128., 129., a u vezi sa članom 133. Poslovnika Općinskog vijeća Novo Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 24/19- Novi prečišćeni tekst, 20/20, 41/21 i 45/22), Odluke o pristupanju izradi Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2023.-2027. godine („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 28/22).

RAZLOZI DONOŠENJA GENDER AKCIONOG PLANA OPĆINE NOVO SARAJEVO

Izrada dokumenta pod nazivom „Gender akcioni plan Općine Novo Sarajevo za period 2023.-2027. godine“, planirana je Programom rada Općinskog vijeća Novo Sarajevo za 2023. godinu, koji je Općinsko vijeće Novo Sarajevo donijelo na svojoj redovnoj 22. sjednici održanoj dana 31.01.2023. godine. Obaveza donošenja Gender akcionog plana je utvrđena u članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BIH („Službeni glasnik BiH“ broj:32/10), te je potvrđena u svakoj oblasti Gender akcionog plana BiH prema kojem su u svakoj oblasti nosioci odgovornosti i jedinice lokalne samouprave. Prema članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini obaveza svakog nivoa vlasti se sastoji od sljedećih segmenata:

- a) analizu stanja spolova u određenoj oblasti;
- b) implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova;
- c) mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

Gender akcioni planovi na nivou jedinica lokalne samouprave su stoga najefikasniji način provođenja ove obaveze. Pored toga, Evropska Povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou kojoj je pristupio Grad Sarajevo predviđa da će njene jedinice lokalne samouprave, u skladu sa svojim nadležnostima “priznati, poštovati i primjenjivati relevantna prava i principe ravnopravnosti između žena i muškaraca i boriti se protiv nepovoljnog položaja i diskriminacije na osnovu spola”. (Član 8.) Povelja priznaje jednako pravo žena i muškaraca da učestvuju u političkom i građanskom životu (Član 2. i 3.), kao i pravo žena da se njihova pitanja rješavaju ravnopravno, nepristrasno, pravedno i u prihvatljivom roku (Član 3.), te obavezuje potpisnice da provode niz koraka kojima će omogućiti ostvarivanje ovih prava u praksi.

Na osnovu naprijed navedenog, Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost Općine Novo Sarajevo inicirala je izradu Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo kao strateškog dokumenta za dosljedno provođenje statutarnih obaveza

FINANSIJSKA SREDSTVA

Finansijska sredstva za izradu „Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2023.-2027. godine“ obezbijedena su u budžetu Općine Novo Sarajevo za tekuću godinu.

PRIJEDLOG

Općinskom vijeću predlaže se da razmotri i usvoji Nacrt Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2023.-2027. godina, te isti stavi u javnu raspravu u trajanju od 30 dana.